

Staré mexické civilizace

Martina Plecová Bi - Ze

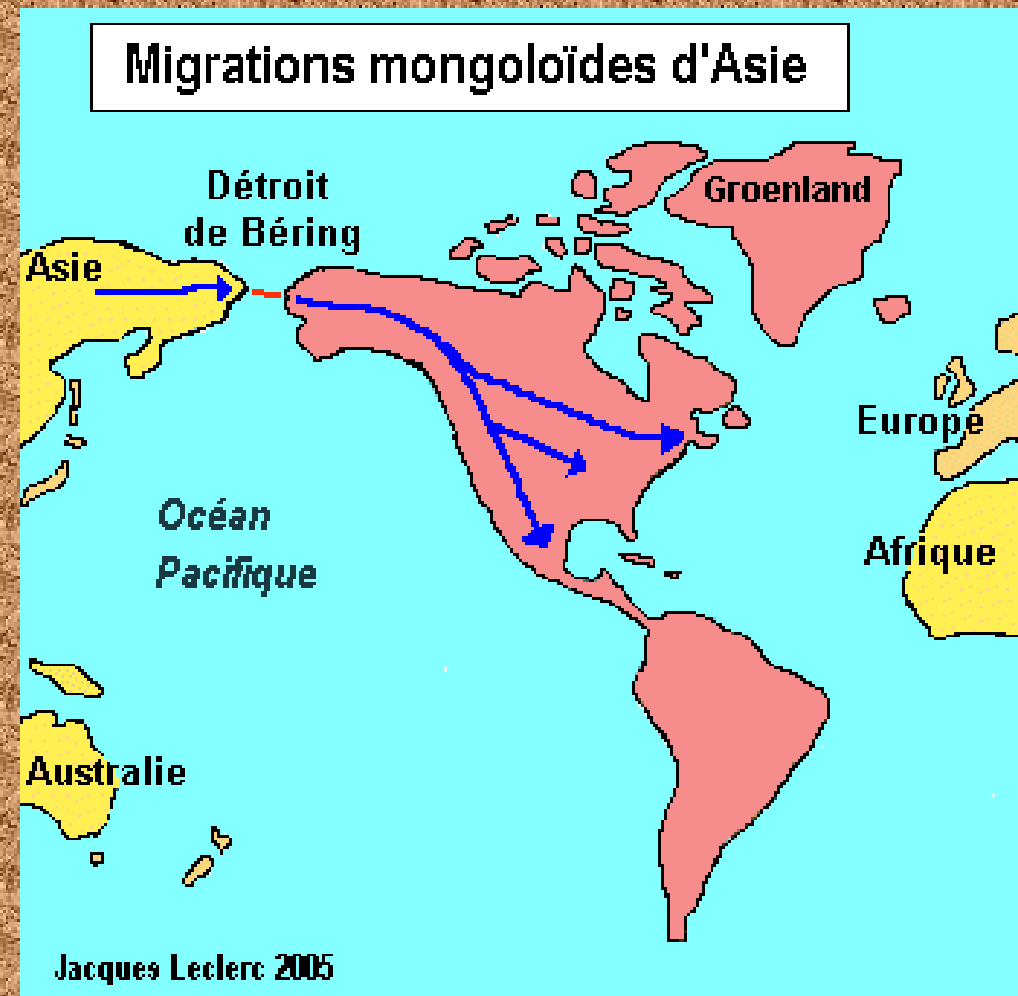
Ludmila Vítková Bi - Ze

MEXIKO

- Velmi výhodná geogr. poloha
- 106 202 903 obyv.– 11. na světě
- Mesticové 60%, indiáni 30%, běloši 9%
- 89% říms. katolíků, 6% protestantů
- Osídlení nerovnoměrné – na pobřeží tropické klima, neúrodnost půdy, stepi a pouště na severu, horké a tropické oblasti na jihu
- Vhodné podmínky – náhorní plošina ve středu země → nejstarší osídlení

POČÁTKY OSÍDLENÍ AMERIKY

- K. Kolumbus → Indiáni
- Teorie: 1. lidé v několika vlnách přes dnešní Beringovu úžinu z Asie (doba ledová) – asi před 35 000 lety
- První člověk: používání ohně, kamenná industrie, oděvy z kůže, předměty ze dřeva a kostí, košíky, vrše na ryby, pasti na malá zvířata, tkaní vláken

NEJSTARŠÍ OSÍDLENÍ MEXIKA

- 15 000 let pouze S Ameriky, pak průnik na J
- **Paleolit** – 1. člověk v Mexiku – před 25 000 lety – naleziště pahorek Tlapacoya, epocha paleolitu končí před 14 000 lety
- **St.mezolit** (14 000 – 9 000 let př. n. l.) – Laguna de Chapala, Tlaxcala
- **Ml. Mezolit** (9 000 – 7 000 let př. n. l.) – Presa Falcón a Mitla – listové kamenné hroty
- **Neolit** – přechod od lovu a sběračství k zemědělství, od 3 500 př. n. l. pěstování kukuřice, keramika
- Tehuacán (1 500 až 900 př. n. l.) zeměd. kultura, vesnice, domy z hlíny, pěstování avokáda a bavlny

OLMÉKOVÉ

Olmec sites or sites with Olmec influence

1. Tlatilco
2. Cuicuilco
3. Chalcatzingo
4. Texpa
5. Teopantecuanitlán
6. Olinalá
7. Oxtotitlán
8. Las Bocas

9. Monte Albán
10. El Viejón
11. La Mojarra
12. Tres Zapotes
13. San Lorenzo
14. Las Limas
15. La Venta
16. El Manatí
17. Balancán

18. Chiapa de Corzo
19. Xoc
20. Pijijiapan
21. Izapa
22. Abaj Takalik
23. Monte Alto
24. Chalchuapa
25. Copán
26. Cuello

OLMÉKOVÉ

- „lidé ze země kaučuku“ – břehy Mexického zálivu – velmi vyspělá kultura (10. st. př. n. l. – 300 př. n. l.)
- Úrodná nížina Mex. zálivu – města San Lorenza a La Venta – centra náboženského i politického života – stupňovité pyramidy, rozsáhlé paláce
- Olmécká společnost – řízena vrstvou kněží, podporovanou šlechtou
- Božstva – jaguáří bůh, bůh kukuřice, bůh smrti
- Sluneční kalendář, číselná soustava, hieroglyfické písmo

OLMÉKOVÉ

- Sochařství – technická a umělecká dokonalost
- Doprava kamene z jiných oblastí
- 13 kolosálních hlav (hlava z La Venta 24 tun) → představa o vzhledu Olméků – mongoloidní původ
- 20 plastik – nazí muži, nebo s bederní rouškou

OLMÉKOVÉ

- Stálý motiv – jaguár, kombinace lidské postavy s jaguárem
- Motiv spojení člověka a zvířete – nahual – život člověka je spjat s osudem zvířete
- Úpadek olmécké kultury – tlak rozvíjejících se civilizací, vnitřní rozpory

ZAPOTÉKOVÉ

- 600 let př. n. l. – Monte Albán
- Kontakty s Olméky
- Rozkvět kultury – až 50 000 lidí
- Monte Albán – největší metropole – nesmírně bohaté hroby
- 1 000 př. n. l. ztratil M. Albán význam náb. centra – Zapotékové se stáhli před Mixtény, kteří dobyli Monte Albán

Olmec sites or sites with Olmec influence

1. Tlatilco	9. Monte Albán	18. Chiapa de Corzo
2. Cuicuilco	10. El Viejón	19. Xoc
3. Chalcatzingo	11. La Mojarra	20. Pijijiapan
4. Texpa	12. Tres Zapotes	21. Izapa
5. Teopantecuanitlán	13. San Lorenzo	22. Abaj Takalik
6. Olinalá	14. Las Limas	23. Monte Alto
7. Oxtotitlán	15. La Venta	24. Chalchuapa
8. Las Bocas	16. El Manatí	25. Copán
	17. Balancán	26. Cuello

ZAPOTÉKOVÉ

North Platform

TEOTIHUACÁN

- 50 km SV od Mexico City
- v aztéckém jazyce nahuatl – Teotihuacán = místo, kde byli stvořeni bozi
- Založen 150 př. n. l. – úrodné údolí
- Do přelomu letopočtu – na 6 km² – 10 000 lidí
- Rozvrstvená třídní společnost – ve středu města kněží a šlechta, v některých čtvrtích dílny řemeslníků

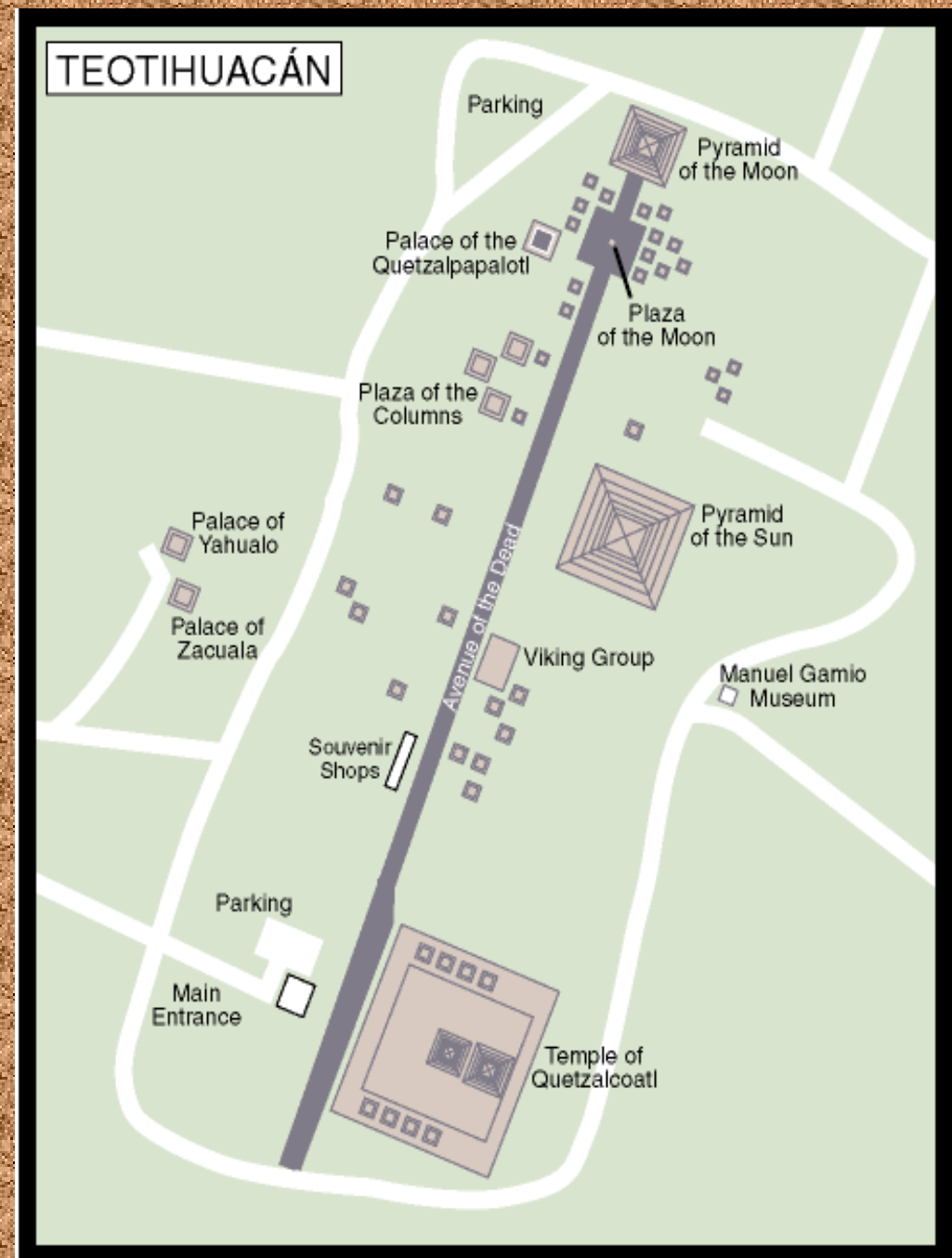

TEOTIHUACÁN

- Nejprve zemědělská společnost, pak mocné obchodní a kulturní středisko – díky výrobě předmětů z obsidiánu
- Po přelomu letopočtu – 25 000 – 30 000 lidí na 20 km²
- Architektonický plán města, dokončen kolem 450 let po Kristu
- 200 až 600 n. l. – největší rozkvět – náb., kulturní, hospodářská i vojenská supervelmoc
- 700 n. l. – 150 000 obyv. – úpadek (požár)
- Kolem 750 n. l. opuštění města – úpadek obchodu s ostatními říšemi, vyčerpání surovin pro teotih. výroby, morové epidemie, lidové povstání, přehnaná byrokracie

TEOTIHUACÁN

- Sluneční pyramida
- Měsíční pyramida
- 23 chrámů a paláců
- „Třída mrtvých“ (od Měsíční pyramidy k chrámu boha Quetzalcoatl) – 3,2 km, šířka 145 m – spojovala nebeskou oblast (pyramidy) s pozemskou částí
- Quetzalpapalotlův palác s nádvořím jaguárů – u paty Měsíční pyramidy

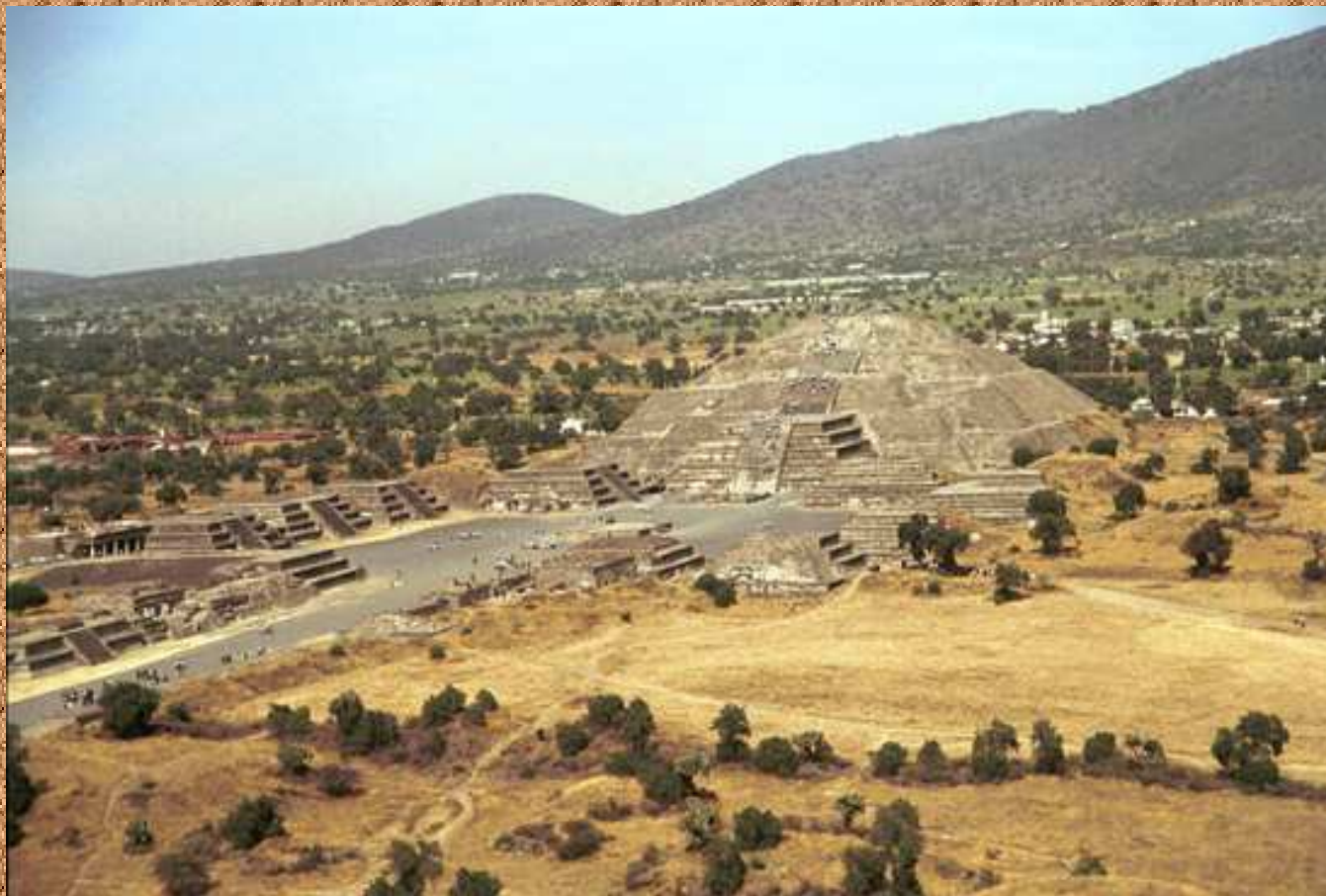

TEOTIHUACÁN

Sluneční pyramida – základna 225 x 225 m,
výška 63 m

TEOTIHUACÁN

**Měsíční pyramida – základna 120 x 150 m
výška 43 m**

TEOTIHUACÁN

- „Třída mrtvých“

- Hlava opeřeného hada z chrámu boha Quetzalcoatl

MAYOVÉ

- Jedna z nejvyspělejších mesoamerických civilizací
- Poloostrov Yucatan, JV Mexiko, Guatemala, Honduras, Salvador
- V 10. století se Mayové dostávají na Yucatán – kulturní rozkvět

- **3 fáze Mayských dějin:**

1. předklasické (1500 př.n.l. – 317 n.l.)
2. klasické (317 n.l. – 889)
= éra Staré říše
3. poklasické (889 – 1697)
= éra Nové říše

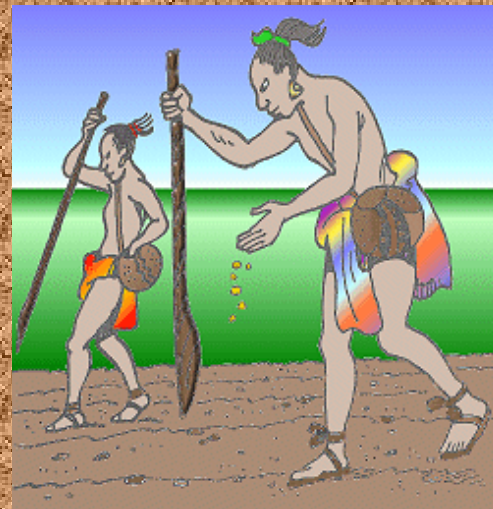
- **Písmo**

- ideografické (pojmové)
- dodnes se nepodařilo zcela rozluštit

X

Duchovní výsledky stojí v protikladu k používaným nástrojům.

- **Městské státy**

- neznali jednotný státní svazek
- seskupením vesnic vznikaly městské státy
- rozvoj Mayské kultury (Tikal, Copán, Palenque, Chichén Itzá)
- centra tvořily chrámové komplexy
- stupňovité pyramidy
- existence měst po několik století a pak náhlé opuštění

- **Chichén Itzá**

- sever poloostrova Yucatan
- 24 metrů vysoká pyramida boha Kukulkána
- posvátná studna (Chichén Itzá znamená „při studni Itzá“)

- **Obyvatelstvo**

- sociální třídy
- vládcem městského státu byl „pravý muž“
- osady náležející k městskému státu spravovali batabobové
- většinu obyvatel tvořili zemědělci a řemeslníci
- otroci

- **Platidlo**

- **Potrava**

- kukuřice (90%)
- fazole, kakao, tabák, bavlna
- med, rybolov, lov
- chov krůt a kachen

Žvýkání

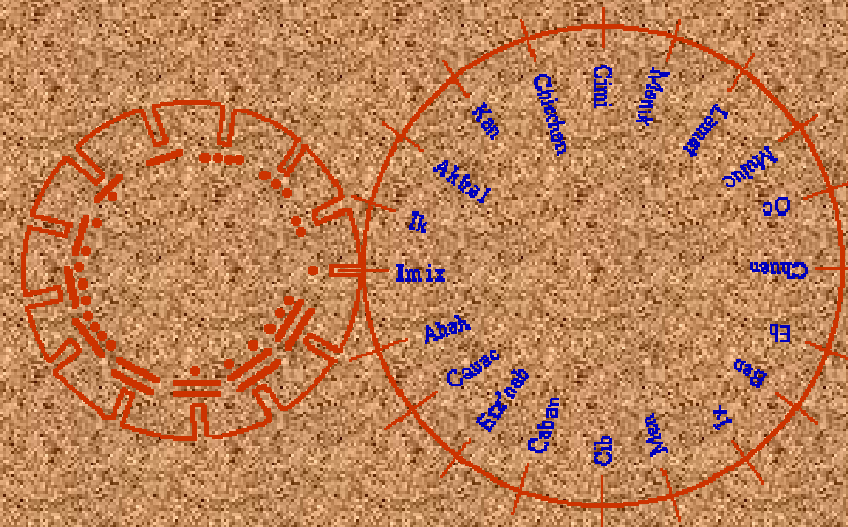

Bůh kukuřice

- **Kalendář**

1. sluneční – 365 dní
2. rituální – 260 dní (13 období po 20 dnech)

→ pravidelně se opakující celek s 58 lety a 18 980 dny

- **Matematika**

- dvacítkový systém
- znali nulu

X

Věda sloužila ke zkoumání vůle bohů. Poznatky nenašly praktické použití (např. znali kolo, ale používali jej jen u dětských hraček, nástroje ve stylu evropské doby kamenné).

Existoval obchod s luxusními předměty

0	1	2	3	4
	•	••	•••	••••
5	6	7	8	9
	•	••	•••	••••
10	11	12	13	14
	•	••	•••	••••
15	16	17	18	19
	•	••	•••	••••

- **Náboženství**

- přírodní síly (bůh kukuřice, deště, slunce, měsíce...)
- hlad byl neustálou hrozbou, trpěli jím i bohové – ti se živili lidskou krví
- lidské oběti musely být dostatečné
- „obětní studna“ v Chichén Itzá
- kultovní slavnosti (hra s míčem – kutálením symbolizoval putování slunce)
- cesta do ráje → smrt na obětním oltáři, smrt v bitvě a při porodu

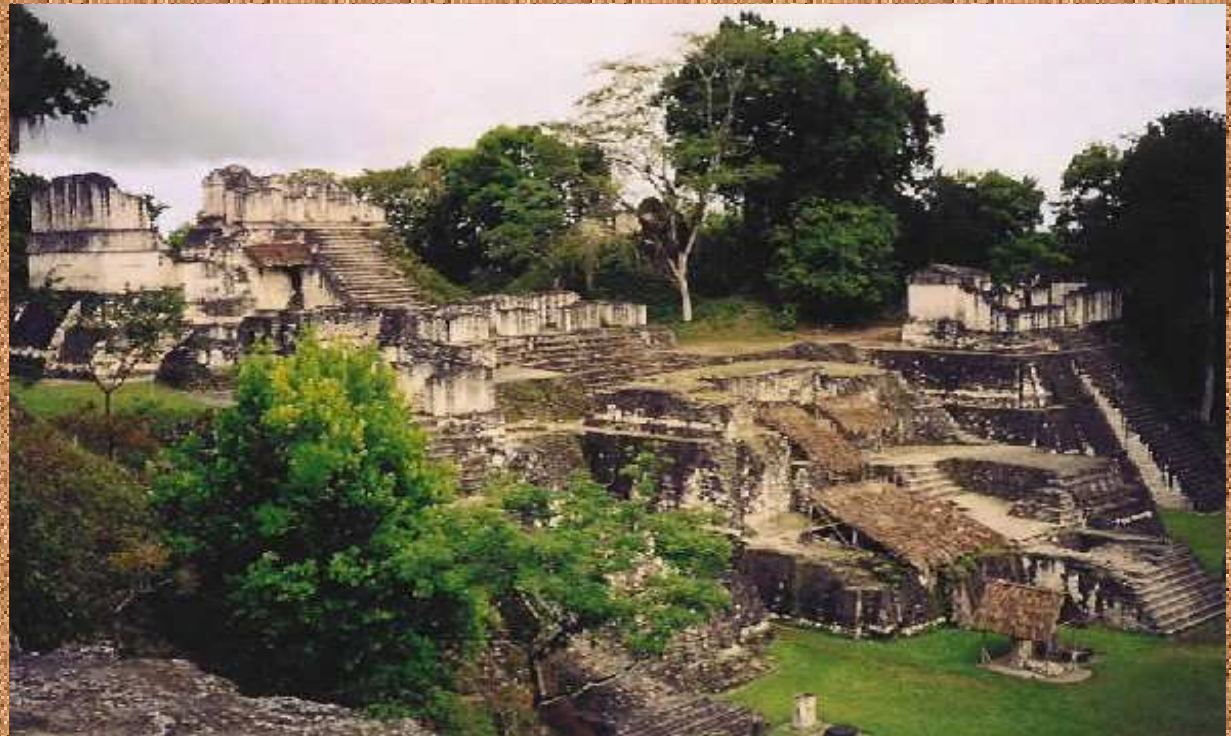

- **Dobytí Mayské říše**

- první kontakt se Španěly počátkem 16. století
- conquistador Francisco de Montejo
- dobytí říše v roce 1546 po 19-ti letech bojů

V čase příchodu Španělů byla doba rozkvětu Mayské civilizace dávnou minulostí.

AZTÉKOVÉ

- Původ Aztéků: pravlast Aztlan
- Střední Mexiko – v roce 1325 usazení Aztéků na slaném ostrově Texcoco a vybudování hlavního města Tenochtitlán
- 30. léta 15. století trojspolek měst Tenochtitlán, Texcoco, Tlacopan → nadvláda Aztéků

- **Aztécká říše**

- směs etnických skupin,
náboženství, jazyků

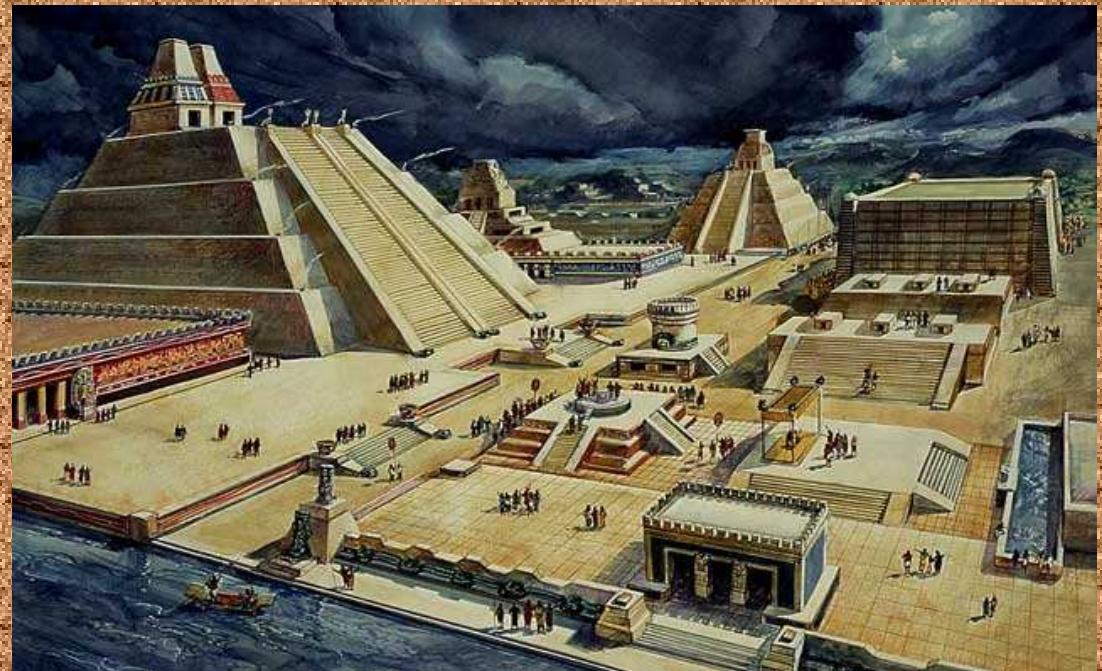
- **Tenochtitlán**

- centrum říše
- 200 000 obyvatel
- *chinampas* - „plovoucí zahrady“

- **Aztécká společnost**

- výrazná stratifikace
- představitel lidu – *tlatonani*
- šlechta
- rolníci
- řemeslníci
- otroci
- obchodníci

- **Zemědělství**

- kukuřice
- fazole, dýně, rajčata, papriky, tabák a kakao
- agáve
- hladomory
- nedostatek živočišných bílkovin → nárůst lidských obětí a rituálního kanibalismu v závěrečné fázi existence aztécké říše

- **Válka**

- posvátný úkol, bylo ctí sloužit v armádě
- 150 000 mužů
- oštěpy s obsidiánovými špicemi, dřevěné kyje
- přesně vypracovaný systém vyhlašování a vedení války

Bůh války

- **Architektura**

- strohost a mohutnost
- stupňovité pyramidy
- z upěchované hlíny, obložené nepálenými cihlami a opracovanými kameny

Aztécký dvojďum

- **Písmo**

- obrázkové (piktografické)
- jazyk nahuatl
- „Klíčí květy, jsou svěží, krásné, / otevřou okvěť: / z jejich nitra vycházejí květy písně: / mezi lidmi je šíříš, rozséváš.“

- **Dvacítková číselná soustava**

- **Školy**

- **Kalendář**

1. sluneční – 365 dní (18 měsíců po 20 dnech + zbylých

5 „nešťastných“ dní)

2. posvátný – 260 dní

52-letý cyklus = svazek let

- **Náboženství**

- komplikované
- Bůh slunce a války
- lidské oběti
 - obětování dosáhlo mimořádných rozměrů
 - obětování vedlo k obnovení řádu světa
 - vrcholné ocenění lidského života
 - téměř každodenně
 - na vrcholech pyramid
 - hlavní argument legitimizující dobytí Mexika

- **Zánik Aztécké říše**

- aztécký vladař Montezuma II
- proroctví o návratu boha Quetzalcoatl
- dary Španělům → podnítilo jejich ziskuchtivost
- 13. srpen 1521 dobyto hlavní město Tenochtitlán
- Hernando Cortéz (převaha ve výzbroji, pasivita Aztéků, nepřátelé Aztéků a pokořené obvatelstvo)
- conquista vedla ke katastrofálnímu poklesu domorodé populace

Literatura

- Katz, F.: Staré americké civilizace. Odeon, Praha 1989
- Kronika lidstva. Fortuna Print Praha, spol. s r. o., Praha 1998
- Křížová, M.: Aztékové. Nakladatelství Aleš Skřivan ml., Praha 2005
- Landovský, V.: Mexiko. Nakladatelství Svoboda, Praha 1968
- Kašpar O., Mánková E.: Dějiny Mexika. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1999

Internetové zdroje

<http://everyyschool.org/u/logan/culturalmath/aztec.gif>

http://www.ancientscripts.com/images/aztec_days.gif

<http://www.ucpress.edu/books/pages/images/cortes.jpg>

<http://www.rotten.com/library/bio/historical/montezuma/montezuma2.jpg>

<http://www.inaoep.mx/~sole/turismo/Yucatan/chichen1.jpg>

http://www.historylab.org/curriculum/time_resource_kit/calendars/mayan.jpg

<http://www.greatdreams.com/mayan/mayan-ball.gif>

<http://www.huttoncommentaries.com/Other/AtlantisEvidence/AztecMayaMap2.jpg>

http://www.jms.aps.edu/JMS/lopez/aztec_sacrifice.jpg

http://www.wilsonsalmanac.com/images/aztec_sacrifice4.jpg

http://www.hort.purdue.edu/newcrop/history/lecture14/s_14-42.jpg

<http://www.manatee.k12.fl.us/sites/elementary/palmasola/maya.jpg>

<http://www.geocities.com/aygfm/fmontejo2.jpg>

<http://home.freeuk.net/elloughton13/images/azhui.jpg>

<http://intranet.whitefriars.vic.edu.au/public/faculties/sose/students/James%20M/History%20Assignment/chimapama.jpg>

<http://www.monolithdesigns.co.uk/Aztec%2025-12.jpg>

<http://infolab.stanford.edu/~widom/photos/tikal.jpg>

Internetové zdroje

<http://mujweb.cz/veda/civil/OLMKOV.HTM>

<http://everchlast.wz.cz/cestovani/mexiko/den02.html>

<http://info.sks.cz/users/cn/dkk/studenti/inkove/okolnikultury.htm#Teot>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Mexiko>

<http://koktejl.czech-press.cz/preview/2001/02/126.jpg>

<http://www.latinamericanstudies.org/olmec/olmec-site-map.jpg>

<http://www.loc.gov/exhibits/kislak/kislak-exhibit.html>

http://www.museum.cornell.edu/HFJ/permcoll/apco/img/we-jag_1.jpg

http://www.olivercurth.de/images/mx_teoti1.jpg

<http://www.tlfq.ulaval.ca/axl/amnord/images/Bering-detroit.gif>

http://www.advantagemexico.com/mexico_city/images/teotihuacan_map.gif

http://www.hillmanwonders.com/z_location_map/map_teotihuacan.gif

<http://www.globetrotter.cz/prispevky/LM/mexiko/Teotihuacan/pages/Teotihuacan01.htm>

http://www.newodysseyart.co.uk/ancient_mexico_monte_alban.html